— Δὲν πρέπει, ἔλεγε ὁ ἕνας, νὰ πελπιζόμαστε, φίλε μου. Θυμήσου πῶς στὴν ἐποχή τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάντρου ὁ Ἑλληνισμὸς κατάχτησε ὁλόκληρο τὸν κόσμο.... Γιατί νὰ μὴν ξαναγίνει τὸ ἴδιο θάμα καμιὰ μέρα;

— Ἔχεις δίκιο. Οἱ αἰῶνες ἀντιγράφουν ἀλλήλους!... παρατήρησε ὁ δεύτερος, ροφώντας μ' ἐνθουσιασμὸ τὸ ἐθνικὸ αὐτὸ ρακί.

Καὶ κάποιος τρίτος ποὺ βάδιζε πλάϊ τους καὶ τοὺς ἄκουγε, συλλογίστηκε:

— Θεὸς σχωρέσ' τονε τὸ μακαρίτη, μὰ στὴν ἐποχή του οὔτε Ἐγγλέζικοι στόλοι ὑπάρχανε, οὔτε Βουλγάρικες λόγχες.

★

ΑΚΥΡΩΘΗΚΑΝΕ οἱ ἐξετάσεις τῶν Εὐελπίδων καὶ ξαναγίνανε καινούριες. Γιὰ ν' ἀκυρωθοῦνε, πάει νὰ πεῖ πὼς εἶτανε σωστὰ τὰ παράπονα τῶν παιδιῶν ποὺ ἀποκλειστήκανε, πὼς οἱ καθηγητὲς φερθήκανε μεροληπτικά, καὶ πὼς τὸ Ὑπουργεῖο θὰ πείστηκε γιὰ ὅλ' αὐτὰ καὶ γι' αὐτὸ τὶς ἀκύρωσέ.

Καλὰ ὅλ' αὐτά. Μὰ δὲν ἔπρεπε νὰ τιμωρηθοῦν καὶ κεῖνοι ποὺ ἀδικήσανε, γιὰ νὰ πάψει πιὰ ἐπιτέλους κι αὐτὴ ἡ ἀηδία, νὰ γίνουνται διαγωνισμοὶ κ' ἐξετάσεις καὶ ν' ἀκυρώνουνται ὁλοένα γι' ἄδικες καὶ μεροληπτικές;

★

ΚΥΡΙΕ Θεοτόκη, νὰ ζήσεις, δῶσε πιὰ τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Δικαιοσύνης στὸν κ. Λομπάρδο ποὺ τοῦ τὄταξες, νὰ βροῦμε πιὰ καὶ μεῖς οἱ ἔντιμοι τὴν ἡσυχία μας!

Κάθε λίγο καὶ λιγάκι, κάτου ἀπὸ μιὰ σοβαρὴ εἴδηση, πὼς πῆρε δηλ. ἡ Αὐστρία τὴ Βοσνία, πὼς ἔγινε ἡ Βουλγαρία Βασίλειο ἢ πὼς κήρυξε ἡ Κρήτη τὴν ἕνωσή της, θὰ διαβάσουμε μὲ παχιὰ ψηφιὰ τυπωμένη καὶ τὴν ἐθνικὴ εἴδηση πὼς γίνεται ἢ δὲ γίνεται ἢ πότε γίνεται ὁ κ. Λομπάρδος Ὑπουργός. Μὰ εἶναι κατάσταση αὐτή, γιὰ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ κόσμος νὰ καίγεται καὶ μεῖς νὰ μὴν ἀλλάζουμε χαβᾶ;

★

ΜΙΑ εἴδηση σ' τοὺδκια ἀπὸ τοὺς «Καιροὺς» τῆς περασμένης Τετράδης:

«Ὁ ἕτερος τῶν ἐπιθεωρητῶν κ. Σακελλάριος ἐπιστρέφων ἐκ Λαρίσσης ὅπου μετέβη ὁ' ἀνακρίσεις θὰ μεταβῇ εἰς Ὕδραν πρὸς ἐνέργειαν ἀνακρίσεων κατὰ τοῦ ἐκεῖ σχολάρχου κ. Σουρέα (Κώστα Παπαρρήγου) μαλλιαρίζοντος ὡς γνωστὸν κατὰ τρόπον ἐπιζήμιον διὰ τοὺς μαθητάς».

Ἡ ἐξωφρενικὴ αὐτὴ εἴδηση μποροῦσε νὰ τελειώνει κ' ἔτσι:

«Μετὰ τὴν Ὕδραν ὁ ἕτερος τῶν ἐπιθεωρητῶν κ. Σακελλάριος θὰ μεταβῇ εἰς Παρισίους, ὅπως ἐνεργήσει, ἐντολῇ τοῦ κ. Βτάη καὶ τοῦ κ. Πάπ, ἀνακρίσεις κατὰ τοῦ ἐκεῖ καθηγητοῦ κ. Ψυχάρη μαλλιαρίζοντος ἐπιζημίως καὶ διδάσκοντος, ὡς γνωστόν, εἰς τοὺς Γάλλους σπουδαστὰς τῆς «Σχολῆς τῶν ζωντανῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν» τὴν ζῶσαν γλῶσσαν καὶ οὐχὶ τὴν τεταριχευμένην καὶ ἐναποθηκευμένην ἐν ταῖς ἐπισήμοις νεκροθήκαις, αἵτινες καλοῦνται «διδακτικὰ προγράμματα» τοῦ Ἑλλ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. Κατ' αὐθεντικὴν ἀνακοίνωσιν, καὶ τῶν δύο τούτων, τῶν κ.κ. Ψυχάρη καὶ Σουρέα, ἡ θέσις εἶναι ἐπισφαλής».

★

ΕΙΔΑΜΕ καὶ τὸν «Κόπανο» τῆς Σμύρνης, τὴ βδομαδιάτικη σατυρικὴ ἐφημερίδα ποὺ τὴ βγάζει ὁ φίλος Γ. Ι. Ἀναστασιάδης, ὁ «Θεατής» δηλ. τῆς «Ἡμερησίας», ποὺ τὰ χρονογραφήματά του, γιομάτα κρίση κ' ἐξυπνάδα, τοὔχουνε δώσει μιὰ ἀπὸ τὶς πρῶτες πρῶτες θέσες στὴ Σμυρνιώτικη δημοσιογραφία. Ὁ «Κόπανος» (τὸ 5ο φύλλο του εἴδαμε) μᾶς ἄρεσε πολύ· ἕνα μάλιστα ἀεθ.άκι του «Ἀναλογίες», τὸ τυπώνουμε σ' ἄλλη σελίδα. Ἔχουμε ὅμως νὰ τοῦ παρατηρήσουμε καὶ κάτι φιλικά· στὶς δυὸ πρῶτες σελίδες του τυπώνει ἕνα σατυρικὸ ποίημα τοῦ Τοξότη ποὺ θυμίζει παραπολὺ Σουρή. Καὶ δὲν κάνει. Καὶ θὰν τὸ ξέρει πολυκαλὰ ὁ «Κόπανος» πὼς ὅ,τι πρᾶμα θυμίζει κάτι ἄλλο ὅμοιο ποὔγινε πρωτήτερα, ξεπέφτει. ὅση ἀξία κι ἂν ἔχει τὴ χάνει, καὶ μένει μόνο γιὰ χλωμὴ ἀπομίμηση. Τί σημασία λ. χ. θἄχει καὶ τί θὰ προστέσει στὸν ἀγῶνα, νὰ βγεῖ ἕνα ἄλλο φύλλο στὴ Σμύρνη, στὴ Μυτιλήνη ἢ στὴ Χιὸ σὰν τὸ «Νουμᾶ;» Ὁ κόσμος ποὺ θὰν τὸ διαβάζει, πάντα τὸ «Νουμᾶ» θὰ θυμᾶται καὶ θὰ λέει:

— Ποιά ἀνάγκη νὰ βγεῖ κι αὐτό;

Πρωτότυπα πράματα νὰ μᾶς δώσετε, δικά σας γοῦστα, δική σας δουλιά. Νά, τί καρτεροῦμε ἀπὸ σᾶς τοὺς Τουρκομερίτες συναγωνιστάδες μας, τώρα ποὺ φύσηξε κάποιο ἀγεράκι λευτεριᾶς στὸν τόπο σας, τώρα ποὺ ἡ σκέψη καὶ ἡ ἐνέργεια σπάσανε τὶς βαριὲς ἁλυσίδες τους. Ἴσαμε τώρα εἶτανε τὸ στόμα σας σφαλισμένο, εἶταν ἡ ἐνέργειά σας σκλαβωμένη. Τώρα πέτανε πιὰ αὐτὰ κι ὁμπρός! Ὄχι ἀντιγραφὲς καὶ καρικατοῦρες κεινῶνε ποὺ γίνουνται δῶ. Πρωτοτυπία δώστε μας, γιατὶ πρωτοτυπία διψᾶμε.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

Ο ΑΛΛΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

Τὴν περασμένη Κεριακὴ τὸ πρωΐ ἀντάμωσα στὸ δρόμο τὸ Ματσούκα. Φίλος μου παλιὸς καὶ οἰκογενειακός μου φίλος. Καὶ τὸν εἶχα πειράξει τὶς προάλλες χοντρὰ στὸ «Νουμᾶ»

— Δουλεύω καὶ γώ, μωρέ! Τί ἔχεις μαζί μου; μοῦ φώναξε γελαστός, σφίγγοντάς μου γκαρδιακά, δηλ. Ματσούκικα, τὸ χέρι.

Τίποτα, Σπύρο. Δὲ μοῦ ἀρέσει ὁ τρόπος τῆς δουλιᾶς σου. Μιλᾶς πολύ, κουβεντιάζεσαι πολὺ καὶ φουσκώνεις τὸν κόσμο μὲ λόγια καὶ μὲ ἀέρα. Κάνεις ἀκόμα κ' ἕνα ἄλλο, πολὺ μεγάλο, κακό. Μαθαίνεις στὸν κόσμο τὸν εὔκολο πατριωτισμό. Ἄμα δώσετε πέντε δέκα δραχμὲς γιὰ τὸ στόλο ἢ γιὰ νἀγοραστοῦνε κανόνια, κάνετε τὸ χρέος σας καὶ μπορεῖτε πιὰ νὰ ἡσυχάζετε. Αὐτὸ τοὺς μαθαίνεις, θεομπαίχτη. δίχως νὰν τὸ καταλαβαίνεις. Στὰ ὕστερα, μιλᾶς γιὰ **Νέα γεννεὰ** *καὶ πιάνεις καὶ βαφτίζεις μ' αὐτὸ τὸ βαρὺ ἐπίθετο μιὰ πυροβολαρχία ποὺ θἀγοραστεῖ μὲ τοὺς παράδες ποὺ μαζώνεις, βγάζοντας λόγους δεξιά, ζερβά.. Ἀθρῶποι μᾶς χρειάζουνται, Σπύρο, ἀθρῶποι καὶ ἡ ἀφεντιά σου ἔρχεσαι καὶ μᾶς τσαμπουνᾶς γιὰ κανόνια...*

— Ἀθρῶποι, ναί! — φώναξε καταμεσὶς στὸ δρόμο, — ἀθρῶποι!... Ἔχεις δίκιο. Πρέπει νὰ γενοῦμε ἀθρῶποι, γιατὶ δὲν εἴμαστε ἀκόμα ἀθρῶποι!.. Ἐγώ, ποὺ μὲ βλέπεις, δέκα χρόνια τώρα ταξιδεύω πάνου στὶς πρόληψες!..

— Μάλι τὶς φαφλοταριές σου ἀρχίνησες, Σπύρο..

— Ὄχι, βρὲ παιδί! Σοῦ μιλάω ἀληθινά, μὲ πόνο....

Καὶ μὲ τράβηξε μέσα σ' ἕνα μαγαζί. Κι ἀρχίνησε νὰ μοῦ ξεμυστερεύεται. Καὶ μοῦ ἄνοιξε τὴν ψυχή του. Καὶ μ' ἄφισε νὰ βουτήξω μέσα σ' αὐτήνα καὶ νὰ βρῶ τὸ ξετίμητο μαργαριταράκι — ἕνα ἄλλονε δηλ. Ματσούκα, ὄχι λογὰ καὶ κάπως θεατρῖνο καὶ κάπως ἐπιπόλαιο. ἀλλὰ τὸν ἐσωτερικὸ ἄθρωπο, τὸ βαθὺ καὶ τὸ στοχαστικό. ποὺ θέλει νὰ κρατάει κι αὐτὸς κάποιονε σταυρὸ στὸν ὦμο του κι νἀνεβαίνει τὸ Γολγοθά του, δουλεύοντας γιὰ μιὰ ἰδέα τρανὴ κ' εὐγενικιά.

— «Τοὺς μιλάω γιὰ κανόνια, γιατὶ ἀκόμα ἡ ψυχή τους δὲν ξεκόλλησε ἀπὸ τὰ γιαταγάνια καὶ τὰ καρυοφύλλια τοῦ Εἰκοσιένα. Ὅπλα λαχταράτε; Νά, ὅπλα! Μὰ μόλις τοὺς συνεπάρω καὶ τοὺς βγάλω ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους καὶ τοὺς σηκώσω κάπως ἀψηλότερα, τοὺς πετάω τὴν μπόμπα, τοὺς λέω τὸ μυστικό. Τὰ κανόνια, μωρέ, σκουριάζουνε, ὅσο δὲν ἔχουμε ἀθρώπους νὰν τὰ συντηρήσουνε. Δουλιά, δουλιά! Σᾶς μιλάω γιὰ κανόνια, κι ὅμως μὲ βλέπετε φορτωμένονε ἀλέτρι. Ἀλέτρι μᾶς χρειάζεται. ἀλέτρι νὰ ὀργώσουμε τὴ γῆς καὶ τὴν ψυχή μας. Ἔργα κι ὄχι λόγια. Τὰ λόγια καὶ οἱ λόγοι θαφτήκανε στὰ 9! στὶς Θερμοπύλες. Ξεχάστε τα καὶ ξυπνῆστε πιά. Ξεχάστε τὶς Βυζαντινὲς πορφύρες. Τὴν πορφύρα τῶν Κομνηνῶν καὶ τῶν Παλαιολόγων στὰ μάγουλά σας νὰ τὴν ἔχετε, μὲ τὴν τίμια κοκκινίλα ποὺ χαρίζει στὰ μάγουλα ἡ δουλιά!

Κάτου τὸ Ψέμα τῆς Ζωῆς,
βυζάχτε τὴν Ἀλήθεια....

Νοί, τὴν Ἀλήθεια βυζάχτε. γιατὶ ἡ Ἀλήθεια μοναχὰ θὰ μᾶς κάνει ἀθρώπους, ἡ Ἀλήθεια θὰ κάνει τὸ Ἔθνος μας μεγάλο καὶ τιμημένο....»

Μωριᾶ! Δέστε κεῖνα παρέκει τὰ χαμηλότερα μὰ πιὸ φουντωμένα, ποὺ γέρνουν κάτω τὰ κλαριά τους, σὰ νὰ θένε νὰ κρύψουνε στὴ γῆ τὸ θησαυρὸ ποὺ γεννήσανε· εἶναι οἱ ντροπαλοὶ ροδιτές μας, τὰ ζαχαρένια ραζακιά, τὰ μοσχομυριστμένα μας ἀβγουλάτα.... Κι ἀδερφωμένες μὲ τὰ κλήματα οἱ συκιές. πάνου στὰ χαντάκια φυτεμένες, ἰσκιώνουνε τῶν ἀμπελιῶν τὶς ἄκρες, χύνοντας τριγύρω τὴν παράξενη μυρουδιά τους. Στὴ μέση τῶν ἀμπελιῶνε μικρὰ σπιτάκια χωριάτικα, ποῦ καὶ ποῦ κανένα καλύτερο χωραΐτη νοικοκύρη. Ἡ ἀμαξα. μὲ τοὺς φίλους μας σταθῆκε σ' ἕνα μέρος πολὺ ὄμορφο Οἱ συκιὲς ἀπὸ πάνω τους ἀπλώνανε τὰ κλωνάρια. φορτωμένα σῦκα, σκαστά, μεγάλα, βασιλικόσυκα. Ὁ τσίντζικας, μέσ' στὰ φύλλα κρυμμένος, ἀποχαιρετοῦσ' ἀποσταμένα τὶς ὕστερες ἀντιφεγγιὲς τοῦ ἥλιου, ποὺ πέρα στὴ θάλασσα βασίλευε. Στὸ πλάγι τους ἀπλωνότανε τὸ καλήτερο ἀμπέλι τῆς ἐπαρχίας, ὅπως ὁ ἀμαξᾶς τοὺς ἔλεγε. Πήγαινε κάτω κι κάτω, ἔφτανε στὴ θάλασσα, ἔχοντας στὴ μέση ἕν' ἀρχοντόσπιτο Οἱ σκύλοι του ριχτήκανε νὰ τοὺς φάνε καὶ μὲ τὶς φωνὲς πετάχτηκ' ὄξω ἕνας μεσόκοπος φουστανελλᾶς, τἀφεντικοῦ ὁ κολλίγας...

— Ἄγρια σκυλιὰ ἔχεις πατριώτη — τοῦπε ὁ γιατρὸς γιὰ νὰ πιάσῃ κουβεντα.

— Ἄμ ἄγρια τὰ θέμε δῶ στὴν ἐξοχή, νὰ μὴν πατοῦνε κλέφτες.

Κ' ἔχετε δῶ κλέφτες.

— Δὲν ἔχουμε δὰ μὰ ὁ φόβος φυλάει τὰ ἔρημα!

— Δικό σου εἶναι τὸ χτῆμα;

— Νάτανε δικό μου τί ἄλλο ἤθελα! Κολλιγιὰ τὄχω μὲ τὸν κὺρ Φιλιππίδη τὸν παραλῆ. Ὅ,τι βγάνουμ' ἀπὸ σταρίδα, σῦκα, κρασί, σταφύλια, θὰ πάρω γὼ τὸ τρίτο κι αὐτὸς τἀποδέλοιπα.

— Καὶ τὸ δουλεύεις σὺ μ' ἔξοδά σου, χωρὶς μιστό;

— Ἀμή;

Ἄδικο πρᾶμα! Ἔ! τώρα φέρε μας σὲ παρακαλῶ κἄνα δυὸ ὀκάδες σουλτανίνα καὶ σοῦ τὴν πληρώνω....

— Τἄχω δοσμένα τὰ σταφύλια, δὲν ἔχει λιανοπούλημα...

— Δυὸ ὀκάδες δὰ θὰ βρεθοῦνε, δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ σοῦ μιλήσῃ....

— Δὲν μπορῶ... εἶναι δῶ τἀφεντικό μου...

— Ἔ! δός τα μας ἔτσι, ἀδερφέ, ξένοι, μουσαφιρέοι σας εἴμαστε....

Ὁ κολλίγας γύρισε τὶς πλάτες μουγγός, κατὰ τὸ σπίτι πηγαίνοντας, καὶ τὰ σκυλιὰ σὰ λυσσασμένα ριχτήκανε στὶς ρόδες σὰν ξεκίνησε τἀμάξι. λὲς καὶ κατλαβάνε κι αὐτὰ πὼς οἱ ξένοι κατι ζητήσανε!

Οὔ νὰ χαθῇς! γαϊδοῦρι ξεστρωτο! — φώναξ' ὁ γιατρὸς τοῦ χωριάτη, μὲ τὴν ἀγριοφωνάρα του....

— Καυγάδες θἀρχίσουμε τώρα. γιατρέ.

— Μωρ' ἄκου ἐκεῖ νὰ σταθοῦμε τόση ὥρα στὸ ρημάδι του, νὰ τοῦ γλυκομιλήσουμε, τοῦ σιχαμένου, καὶ νὰ φερθῇ ἔτσι: Ἄχ! κακόμοιρα νησιὰ μας!

Δὲν ἔχεις δίκιο. ἀφέντη! - εἶπ' ὁ ἀμαξᾶς πιάνοντας τὸ λόγο πάνω του — Στὴν Κόρο εἶναι φιλότιμος ὁ κόσμος καὶ φιλόξενος, μὴν κοιτᾶς ποὺ βρέθηκε τοῦτο τὸ γιαφρι! Κι αὐτὸς κι ὁ ἀφέντης του εἶν' ἀφωρισμένοι, τοὺς ξέρουμε· γὼ στεναχωρεθηκα ποὺ τοῦ ζήτησες σταφύλια μὰ δὲν πρόφτασα νὰ σὲ μποδίσω. Καὶ ξέρεις γιατί σ' ἀρνήθηκε νὰ πουλήσῃ;

— Γιατί;

— Γιατί ντρέπεται νὰ πάρῃ λεφτὰ καὶ λυπότανε πάλε νὰ δώσῃ τζάμπα τὰ σταφύλια!

— Μὰ βέβαια, γι' αὐτὸ τὄκανε! Μωρ' αὐτὸς ἤθελε ξύλο!

— Σὲ καλό σου, γιατρέ μου!

Καὶ ξακολουθοῦσε νὰ μιλάει· καὶ τὰ μάτια του βουρκώνανε καὶ ἡ φωνή του ἀνεβοκατέβαινε ὅλη τὴ μουσικὴ κλίμακα, καὶ πότε χτυποῦσε δυνατὰ μὲ τὴ γροθιά του τὸ τραπέζι καὶ πότε πηδοῦσε πάνου κι ἅρπαζε τὴν καρέκλα καὶ τὴ σήκωνε καὶ τοιμαζότανε λὲς (ἤρθανε στιγμὲς ποὺ τὸ φοβήθηκα κι αὐτὸ) νὰ μοῦ τὴ σφίξει κατακέφαλα.

«— Σὰ γύρισα ἀπὸ τὴν Κύπρο, κάποιος Ὑπουργός μας, ξαπλωμένος στὴν πολτρόνα του καὶ καπνίζοντας τὸ ποῦρο του, μὲ ρώτησε :

— Ἔλα, πές μας, Μετσούκα, γλήγορα γλήγορα, τί ἔφτιαξες, τί ἔδωσες....

— Δὲ χάλασα καὶ δὲν πῆρα ! τοῦ ἀποκρίθηκα. Γιατί, ξέρεις, σ' αὐτόνα τὸν τόπο, ὅλοι κοιτάζουνε νὰ χαλάσουνε κι ὅλοι κοιτάζουνε ν' ἁρπάξουν τίποτα. Κι σὰ βρεθεῖ ἕνας ἄθρωπος ποὺ οὔτε χάλασε οὔτε πῆρε τίποτις, θαρρῶ πὼς ὁ ἄθρωπος αὐτὸς ἔφτιαξε κάτι μεγάλο κ' ἔδωσε κάτι ἀκριβὸ στὴν πατρίδα του !....»

Κι ἀφοῦ συλλογίστηκε λίγο, μοῦπε μὲ χαμηλὴ φωνὴ καὶ δίχως ρητορικὰ σχήματα τούτη τὴ φορά :

« — Ἀπ' ὅλα τὰ δῶρα ποὺ μοῦ δώσανε κι ἀπ' ὅλες τὶς χιλιάδες ποὺ μάζωξα ἴσαμε τώρα εἴτε γιὰ τὰ καράβια εἴτε γιὰ τὰ κανόνια μας, ξέρεις τί μὲ συγκίνησε περσότερο ; Οἱ δέκα δραχμοῦλες ποὺ μοῦ στείλανε δυὸ ἀγνὲς Ρωμιοποῦλες ἀπὸ κάποια πόλη τοῦ Μωριᾶ. Καὶ τὶς δραχμοῦλες τους τὶς συντροφέψανε μὲ τοῦτο τὸ γραμματάκι ποὺ τὸ θυμοῦμαι ἀπ' ὄξω: «Πάρε, ἀγνὲ τρογουδωτή, τὶς δέκα δραχμοῦλες μας. Εἶναι ὅ,τι κόψαμε ἀπὸ τὰ καινούρια φορεματάκια μας. Στὶς στέλνουμε γιὰ νὰ σοῦ δώσουμε θάρρος γιὰ τὸ σκοπό σου. Βάδιζε ὀμπρὸς κι ὁ Θεὸς μαζί σου».

Κι ὅσο μοῦ μιλοῦσε, χανότανε ὁ «συνειθισμένος» ἄθρωπος ἀπὸ μπροστά μου κ' ἐρχότανε κ' ἔπιανε τὴν ἀδειανὴ θέση ὁ «ἄλλος» ἄθρωπος, ποὺ τὸν πλάθουμε καὶ μονοχοί μας, μὲ τὴ φαντασία μας, κάποτες γιὰ νὰ ξεκουράσωμε τὴν ψυχή μας ἀπὸ κάπια δυνατὴ ἀπαγοήτεψη.

ΔΗΜΟΣ ΝΗΣΙΩΤΗΣ

ΟΙ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ *)

Γεωργικὸς κλάδος. Οἱ σοδιὲς στ' Ἀμπελάκια εἶτανε κρασί, καπνός, μεταξί, μπαμπάκι, λαδι. Τὸ λάδι μόλις ἔφτανε γιὰ τὸν τόπο καὶ τὰ σπιτικὰ ποὺ εἶχανε ἐλιὲς καὶ λιοτριβιὰ τὸ ἀλλάζανε μὲ ἄλλες σοδιὲς μὲ κεινοὺς ποὺ δὲν εἶχανε. Γιὰ τὶς ἄλλες σοδιὲς ὕπαρχε μιὰ ἐπιτροπὴ τῆς δημογεροντίας, οἱ πέντε φροντιστάδες ποὺ τοὺς διώριζε ἡ γενικὴ συντυχιά

Οἱ φροντιστάδες εἴχανε ἀλληλογραφία μὲ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἑταιρείας στὴ Σαλονίκη, στὴν Πόλη καὶ στὴ Σμύρνη καὶ μὲ κάθε πόστα μαθαίνανε τί κόστιζε ἡ κάθε πραμάτεια στὶς κεντρικὲς ἀγορὲς κι ἀφοῦ ἀπάνου στὸ κόστος βάζανε τὰ ἔξοδα κ' ἕνα 2 % γιὰ ὄφελος τῆς ἑταιρείας, ὁρίζανε κάθε δυὸ μῆνες τὴν ταιριαζούμενη τιμή.

Ὅ,τι δὲ χρειαζότανε τὸ κάθε σπιτικὸ ἀπὸ τὶς σοδιές του τὸ παράδινε στοὺς φροντιστάδες κ' ἔπαιρνε ἀπόδειξη στὴ διορισμένη τιμή. Οἱ ἀπόδειξες πληρωνόντανε σὲ μετρητὰ ἀπὸ τὴν κεντρικὴ κάσσα τῆς πρωτεύουσας καὶ κεῖ μποροῦσε ὁ καθένας ν' ἀγοράσῃ ἀπὸ τὶς ἀποθῆκες τῆς ἑταιρείας ἀπάνω στὸ κόστος σιτάρι (ποὺ δὲν εἶχε ὁ τόπος) ἢ ὅ,τι ἄλλο χρειαζότανε.

Στὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας φαινότανε πόσο ἀγοράστηκε καὶ τί ἔξοδο εἶχε ἡ κάθε πραμάτεια. Μ' ἀφτὸ τὸν τρόπο οἱ Ἀμπελακιῶτες μποροῦσανε νὰ προμηθεφτοῦνε τὸ καθετί, χωρὶς νὰ ἔχουνε ἀνάγκη ξένους πραματεφτάδες. Μὰ τὸ σπουδαιότερο στ' Ἀμπελάκια εἴτανε ὁ ἐμπορικὸς κλάδος ποὺ τάκαμε τόσο νὰ προκόψουνε καὶ γι' ἀφτὸ ὁ γεωργικὸς ἔμεινε περιορισμένος.

Ἐμπορικὸς καὶ βιομηχανικὸς κλάδος. Ἀφτὸς εἴτανε τὸ θεμέλιο ὅλης τῆς Ἑταιρείας. Συττήθηκε στὰ 1795 κ' ἔκανε λογῆς ἐπιχειρήσες ποὺ θὰ προσπαθήσουμε νὰ ξεδιαλύσουμε ὅσο μποροῦμε. Ὅταν ἀρχίσανε νὰ γνέθουνε μπαμπάκι σὲ μεγάλο πόσο καταλάβανε οἱ Ἀμπελακιῶτες πὼς εἴτανε συφέρο τους νὰ συγκεντρώσουνε ὅλη τὴ δουλειὰ γιὰ κοινὴ ὠφέλεια. Ἔτσι θὰ εἴτανε δυνατὸ ν' ἀγοράζουνε πιὸ φτηνά, νὰ οἰκονομοῦνε τὶς μεσιτείες, τὸ διάφορο, τὴ διαφορὰ τῆς μονέδας, νὰ φέρνουνε κάθε πραμάτεια ποὺ μποροῦσε νὰ ξοδεφτῇ στὴν Τουρκιά, νὰ κάνουνε κάθε εἶδος τραπεζιτικὲς ἐπιχειρήσες μέσο τὰ πραχτορεῖα ποὺ θὰ εἴχανε στὰ πιὸ σπουδαῖα ἐμπορικὰ κέντρα, νὰ λιγοστέψουνε γιὰ τὸν καθένα τὶς ζημιὰ σὲ μιὰ κακὴ περίσταση καὶ κοντολογίς, νὰ κάνουνε νὰ προκόψῃ στὴν πατρίδα τους ἡ βιομηχανία.

Καμπόσοι πραματεφτάδες, σὰ στοχαστήκανε καλὰ αὐτὰ τὰ πράματα, προσκαλέσανε ὅλους τοὺς χωριανοὺς σὲ μιὰ γενικὴ συντυχιὰ καὶ τοὺς εἴπανε τὸ σκέδιό τους. Οἱ χωριανοὶ μὲ μεγάλη χαρὰ τὸ δεχτήκανε καὶ γράψανε 300,000 γρ. γιὰ πρῶτο κεφάλαιο. Ἔτσι θεμελιώθηκε ἡ Ἑταιρεία. Σὲ κάθε πολιτεία τῆς Ἑβρώπης ἡ ἑταιρεία πῆρε τὸ ὄνομα τοῦ πράχτορά της καὶ στὴ Βιέννα ποὺ εἴτανε τὸ μεγάλο κέντρο πῆρε τὸ ὄνομα Georges Schwartz et Cie.

Στὰ Ἀμπελάκια συστήθηκε μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ 5 πραματεφτάδες, ποὺ διορίζανε τοὺς πράχτορες, τοὺς λογιστὲς καὶ τοὺς ὑπάλληλους τοῦ κάθε πραχτορείου Ἀπ' ἀφτοὺς μαθαίνε κάθε σημαντικὴ εἴδηση καὶ τοὺς ἔστελνε τὶς ἀνάλογες διαταγὲς γιὰ ὅ,τι εἴχανε νὰ κάμουνε. Οἱ πράχτορες κάθε τριμηνιὰ στέλνανε τὸν τρεχούμενο λογαριασμὸ καὶ κάθε χρόνο τὸ γενικὸ ἀπολογισμό, ποὺ γραφόντανε στὸ μεγάλο βιβλίο τῆς ἑταιρείας Ἡ ἐπιτροπὴ πάλι κάθε τριμηνιὰ καὶ κάθε χρόνο ἔδινε τὸ γενικὸ τρεχούμενο καὶ γενικὸ ἀπολογισμὸ στοὺς 12 *Ἐφόρους*, ποὺ εἴτανε διορισμένοι ἀπὸ τὸ συντροφιασμὸ γιὰ νὰ ξετάζουνε τοὺς λογαριασμούς, καὶ σὲ κάθε γενικὴ συντυχιὰ ἔδινε γενικὸ λογαριασμὸ γιὰ ὅλη τὴ δουλειὰ τῆς Ἑταιρείας.

Οἱ Ἐφόροι εἴχανε τὸ δικαίωμα, ὅποτε τὸ κρίνανε ἔβλογο, νὰ κοιτάζουνε τὸ ταμεῖο καὶ τὰ βιβλία τῆς Ἑταιρείας, πηγαίνανε καὶ στὸ ἐξωτερικὸ νὰ ἐπιθεωρήσουνε τὰ πραχτορεῖα. Ἡ ἐφορία ἀφοῦ ξέτάζε τοὺς λογαριασμοὺς προσκαλοῦσε σὲ γενικὴ συντυχιὰ ὅλους τοὺς συντρόφους ποὺ βρισκόντανε στὸν τόπο καὶ τοὺς ἔλεγε τί στοχαζότανε καὶ τί πρότεινε γιὰ τὸ καλὸ τῆς Ἑταιρείας. Ὕστερα ἡ συντυχιὰ κοίταζε τοὺς λογαριασμούς, ἀποφάσιζε μὲ περισσοψηφιὰ ὅ,τι ἔκρινε καλό, διώρθωνε τοὺς λογαριασμούς, ξεμοιραζε τὰ κέρδη κτλ. κτλ.

Κάθε τρία χρόνια ἡ γενικὴ συντυχιὰ διώριζε τὴν Ἐπιτροπὴ καὶ τὴν Ἐφορία. Ἐφτολα νοιώθεις πὼς μὲ τέτοιο σύστημα δὲ γινότανε σπαταλη καὶ πὼς τὰ κέρδη πολαίνανε. Κάθε χρόνο τὰ κέρδη ξεμοιραζόντανε μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο:

Πρῶτα ἀφαιροῦσανε τὴν ἀξία τῆς ἀγορᾶς τοῦ σιτηριοῦ γιὰ τοὺς φτωχοὺς ἐργάτες, τὰ ὑποχρεωτικὰ μπαξίσια γιὰ τοὺς παπάδες. τὰ ἔξοδα γιὰ τὸ νοσοκομεῖο, γιὰ τὰ σκολειά, γιὰ τοὺς δρόμους, γιὰ τὴ βιβλιοθήκη, γιὰ τὶς ἐκκλησιές, τὰ γενικὰ ἔξοδα, τὸ διάφορο 15 % γιὰ τὸ κεφάλαιο, τὰ νοίκια, ἔξοδα γραφείου, ταξιδιοῦ, ὑπαλληλίας καθὼς καὶ τοὺς μιστούς. Ἀφοῦ βγάζανε ὅλ' ἀφτὰ κάνανε τὴν ξεμοίρασιν στοὺς ἐργάτες. Δυὸ λογιῶ ἐργάτες εἴτανε στὰ Ἀμπελάκια 1ο) ὅσοι εἴχανε χωράφια ἀπὸ μπαμπάκι ποὺ τὸ γνέθανε καὶ τὸ βάφανε στὰ σπίτια τους μαζὶ μὲ τὶς γυναῖκες τους καὶ τὰ παιδιά τους. 2ο) ὅσοι δὲν εἴχανε δικό τους μπαμπάκι. Κάθε κάτοικος ποὺ παρουσίαζε στὶς ἀποθῆκες νῆμα δικό του ἔπαιρνε ἀπόδειξη γιὰ τὸ πόσο καὶ τὴν ποιότητα. Σὰν ἤθελε μποροῦσε ἀμέσως νὰ πάρῃ ἀντίκρυσμα ἀπὸ τὴν κασσα ὡς τὸ μισὸ τῆς ἀξίας· τὸ ὑπόλοιπο πληρωνόταν στὴ γενικὴ ξεμοίραση.

Κάθε ἄλλος ἐργάτης ἢ ποὺ ἔγνεθε, ἔβαφε, ἔδε-

*) Ἡ ἀρχή του στὸν ἀριθ. 208.

— Στάκα μιὰ στιγμή, Γεώργη, στάκα !—φώναξ' ἡ Μαριὼ τάμαξα καὶ πήδησε λεύτερα χάμου, τρυπώνοντας μέσ' στ' ἀμπέλι....

Ποῦ πᾶς, βρὲ Μαριώ....

— Ἄσ' το τὸ κορίτσι ! ποιος ξέρει, δουλιὰ θἄχει....

— Μωρὲ τόση ὥρα — εἶπ' ὁ Κώστας, περνοῦν ἀπὸ πάνου μας κλωνάρια σκιᾶς, φορτωμένα σῦκα, καὶ δὲν ἀπλώνω πάνω τους τὸ χέρι, λὲς καὶ τὰ ντρέπουμαι, μωρὲ κουταμάρα ! Σὰ νἆναι κανένα κορίτσι λαχταριστό, ποὺ σοῦ γλυκογελᾶει, σοῦ ρίχνει παιχνιδιάρικες ματιὲς κ' ἔρχεται κοντά σου, σὰ νὰ λέῃ : φίλησέ με ! ... καὶ σὺ τὸ καμαρώνεις σὰ χάχας !

— Χά ! χά ! Τὸπαθες αὐτό, μωρὲ Κώστα ;

— Μὲ κορίτσι ποτές, Θεὸς φυλάξοι !.... Νὰ μὲ τὴ συκιὰ τὸπαθα....Στάσου, μωρή, νὰ δῇς, χαντακωμένη !....Νά, πάρε, θεῖτσα σῦκα....ροδοζαχαρωμένα, περίφημα σῦκα.... Πάρε, γιατρέ !.... μωρὲ γλυκάδα !

Στάσου, μωρέ, νὰ τραβήξω καὶ γὼ ἕνα κλωνί....

— Νά, κὺρ Γιάγκο, σοῦκοψα γὼ—εἶπε ὁ ἀμαξᾶς, δίνοντάς του πεντέξη σῦκα.

— Μωρὲ χαρὰ στους ! τὴ ρημάξανε κατὰ ντίπ τὴ συκιὰ !....Μ' ἀφῆστε γιὰ κἄνα σύκου καὶ γιὰ μένα !—φώναξ' ἡ Μαριὼ γελαστή, πηδῶντας σβέλτα τὸ χαντάκι, μὲ τὴν ποδιά της μαζωμένη, σὰν κάτι νἄκρυβε μέτα....

— Τί βαστᾶς αὐτοῦ, βρὲ Μαριώ ;

— Χρυσάφ' ! Τί λέγαμε τοῦ κουτεντὲ νὰ μᾶς πλήσ' τὰ σταφύλια ὄχι ! βρὲ τὸν παρακαλέσαμ' νὰ μᾶς φιλέψῃ, τίποτις ! Κοτζὰμ ἀμπέλι ρήμαξε γιὰ μᾶς καὶ τσαμπὶ δὲν εἶχε ...Στάσ' μωρὲ καὶ νὰ δῇς, διχολοτσιφούτ' !...Νά ! νά, νά ! Ρωδίτες, σουλτανίνα, ραζακί, ὅ,τ' θέτε τόχου !

Ἡ Μαριὼ ἄνοιξε τὴν ποδιά της καὶ τὰ λαχταριστὰ σταφύλια τοὺς γαργαλίσανε, θὰ περνοῦσαν τὶς τρεῖς ὀκάδες !

— Γιά σου, Μαριὼ ἀθάνατη ! Ὅρκο ἔκανα στὴν Παναγιὰ νὰ μὴ σὲ ξανατσιμπήσω....

— Ἔλα, Μαριώ, ἔλα ! πήδα πάνου....

— Μένα τὸ μεγάλο σταφύλι....Μαριώ, τὸ νοῦ σου !—φώναζ' ὁ Γιάννης....

— Ἔτσι ντέ ! Νὰ βγάλουμε τἄχτι μας !..... Ἀνέβα, τὸ λοιπόν, ἀπάνω, σάστισες ;

— Ἀμ σάστισα πὸ τὶς φωνές, πῶς νὰ μὴ σαστίσω ! Στάσ' νὰ βγάλου τὴν ποδιά μ' μὲ τὰ σταφύλια, δὲν μπορῶ νὰ σκαρφαλώσ' μὲ δκῦτα....

— Ξέρεις, ὅμως, παιδί μου, πὼς αὐτὸ ποὺ καμες εἶναι κλεψιά ; ξένο πρᾶμα ποτὲς σου νὰ μὴν τὸ πειράζεις, κι ἂς εἶναι καὶ τοῦ ἐχτροῦ σου, ἂς εἶναι καὶ τοῦ χειρότερου ἀνθρώπου, ποὺ βρίσκεται ! Μὴν ἀκοῦς τί σοῦ λένε τὰ παιδιὰ κι ὁ γιατρὸς ποὺ παιδιαρίζει. ..ἄκου με μένα ποῦμαι γρια καὶ σ'ἀγαπῶ..

— Μὴ χειρότερα ! Βρὲ ἀδερφὴ Σεβαστή, ἔγινες κ' ἱεροκήρυκας ;

— Τὸ σωστὸ εἶναι σωστό ...Ξένο πρᾶμα δὲν τὸ θέλω. Μποροῦσε νὰν τὴ δῇ καὶ κανένας παλιάνθρωπος ντραγάτης νὰ τὴν ντουρεκίσῃ, νἄχω κι ἄλλες τρομάρες !

— Σὲ καλό σου, χριστιανή μου !

Ἡ Μαριὼ χάζευε, γουρλώνοντας τὰ μεγάλα μάτια της, σὰ νὰ μὴν πολυκατάλαβε τί τῆς εἶπανε....

— Ἄμ σὰν εἶναι ἁμαρτία, κυρὰ Σεβαστή μ',